

Av Signe Barfoed, dramapedagog

Kulturhuset Stadsteatern Skärhomen

OM MATERIALET

Det här materialet kan du se som en inspirationskälla till ett fördjupande efterarbete i klassrummet. Du som lärare känner eleverna bäst och kan förhålla dig fritt till materialets innehåll och övningar samt anpassa dem efter elevernas intressen och behov. Utöver praktisk information består materialet av en kort uppvärmningsövning, en metod för eftersamtal samt tematiska övningar och diskussionsfrågor knutna till föreställningen **Säg inget till mamma**. Materialet kommer även att fyllas på med fler övningarna i samband med att föreställningen haft premiär i februari och tagit sin fullständiga form. Övningarna kan göras individuellt, i större eller mindre grupper och knyts till ett flertal skolämnen.

Alla förstår och upplever teater på sitt sätt. Vi har alla individuella erfarenheter med oss som färgar av sig på vår upplevelse av en föreställning, och det finns inga reflektioner som är rätt eller fel – alla har vi rätt till vår egen tolkning! Teaterupplevelsen är dock inte enbart subjektiv utan även kollektiv. Ni som publik är publik tillsammans, och dessutom är både ni och föreställningen en del av vårt gemensamma samhälle. Ett efterarbete i klassrummet kan bidra till ett utbyte av perspektiv och en fördjupad förståelse av både den individuella och den kollektiva upplevelsen. Arbetet kan väcka nya frågor och funderingar hos både elever och lärare, och förhoppningsvis kan det här materialet ge stöd och inspiration i detta.

Mycket nöje!

Repetitionsbild. Fotograf: Clara Ivemyr Strömberg

OM FÖRESTÄLLNINGEN

I en lägenhet i Skärholmen filmar två bröder en TikTok-video där de dansar loss i klackar. Det börjar som ett skämt, men för Lillebror som går i åttan växer en större fråga fram: Vad är en sanning? Om jag bara släpper ut min hemlighet, vad kommer hända då? Och vad kommer mamma, storebrorsan och kompisarna i skolan att säga?

Säg inget till mamma är en föreställning om att våga vara sig själv i ett samhälle fullt av förväntningar och förutfattade meningar. Om en mamma som bär på ett tungt förflutet, en pappa som försvann, en storebror som slits mellan olika världar – och en lillebror som försöker hitta sig själv och sin plats.

Med rapmusik och dans, stora känslostormar, humor och allvar berättas en berättelse för alla som någon gång känt sig instängda i en roll. Och för alla som längtar efter att bli sedda – på riktigt.

INFÖR ERT BESÖK

Vi på Kulturhuset Stadsteatern Skärholmen önskar er alla en så bra teaterupplevelse som möjligt, så därför kommer här lite information som kan vara bra att ha med sig inför besöket hos oss.

Berätta gärna för eleverna i god tid att ni ska hit och se föreställningen *Säg inget till mamma*. Berätta också lite om föreställningen ni ska se! På så sätt är ni alla bättre förberedda på vad som ska hända. Låt gärna teaterupplevelsen stå för sig själv utan krav på läxor eller skoluppgifter. Ett eventuellt skolarbete kopplat till föreställningen kan med fördel presenteras efter att eleverna har sett föreställningen.

När ni kommer till Kulturhuset vill vi gärna att en lärare kommer in i foajén först, då kan publikvärdarna ta emot er på bästa sätt. Kom gärna i god tid så ni hinner hänga av er och kanske gå på toaletten i lugn och ro. Publikvärdarna kommer ringa i en klocka när det är dags att samlas.

Hos oss är även du som lärare publik. Vi är måna om din upplevelse och vill påminna om att din nyfikenhet och lust smittar av sig på eleverna. Skådespelaren och publikvärdarna är vana vid att möta en ung publik, och hos oss får publiken gärna reagera på det som händer på scenen. Reaktionen kan och får vara olika. Några kanske måste röra lite på sig, andra kanske skrattar eller kommenterar. Det är helt okej, så länge det inte stör föreställningen. Fråga gärna publikvärdarna på plats om det är något du eller ni som klass undrar!

Repetitionsbild. Fotograf: Clara Ivermyr Strömberg

EFTER ERT BESÖK

UPPVÄRMNING

När ni är tillbaka i klassrummet kan det vara bra att göra en kort minnesrunda som uppvärmning innan ni sätter i gång. Det bidrar till att skapa ett tillåtande rum och är ett bra sätt att få i gång både kropp och minne.

MINNESRUNDA

Be varje elev rita eller skriva ner sitt starkaste minne från föreställningen. Det kan vara kort eller långt, en liten detalj eller en större händelse. Begränsa gärna tiden och uppmuntra eleverna att ta det första de kommer på. Gå därefter ett varv och låt varje elev dela med sig av sitt minne.

EFTERSAMTAL – Beskriva, tolka, associera

Påminn eleverna om att alla är fria att göra sina egna tolkningar. Bejaka det eleverna har tagit fasta på och använd deras nyfikenhet som inspiration i det vidare arbetet.

Ett bra sätt att påbörja ett samtal är genom att först beskriva så objektivt som möjligt vad ni har varit med om. Hur såg scenrummet ut? Vilka saker såg ni på scenen? Vilka färger hade ljuset? Hur lät musiken? Hur såg skådespelarna ut, vad sa de och vad gjorde de?

Sedan kan ni börja tolka det som utspelade sig under föreställningen. Kom ihåg, det finns inga rätt eller fel! Vad handlade föreställningen om och vilka teman berördes? Vilka var de olika karaktärerna, och varför gjorde de som de gjorde? Var, i vilken sorts värld och på vilka platser, ägde berättelsen rum? Ur vems perspektiv gestaltas berättelsen? Vad tror ni föreställningen vill berätta?

Slutligen kan samtalet bli mer associativt och personligt. Vilka frågor eller känslor väcker föreställningen hos dig? Får det dig att tänka på något speciellt? Fanns det delar av föreställningen du kände igen dig i – vilka och på vilket sätt? Vad kommer du minnas mest av föreställningen?

Repetitionsbild. Fotograf: Clara Ivemyr Strömberg

TEMATISKA ÖVNINGAR OCH DISKUSSIONSFRÅGOR

REFLEKTERA: IDENTITETSSÖKANDE OCH IDENTITETSSKAPANDE

Identitet är ett centralt tema i *Säg inget till mamma*. Lillebror, en ung människa på högstadiet, befinner sig mitt i ett pågående identitetssökande: Vem är han egentligen, hur vet man? Hur skapar man sig själv? Vad och vem tar man hänsyn till? Identitetssökande och identitetsskapande kan äga rum genom hela livet men sätts ofta på sin spets i ungdomsåren. Men vad är egentligen identitet?

Reflektera och diskutera i helklass:

- Vad är identitet och hur skapar man en identitet
- Är det viktigt att känna till sin identitet? Varför det i så fall? Och hur vet man vem man är?
- Har man bara en identitet eller kan man ha flera samtidigt? Hurdå i så fall?
- När, hur och varför ändrar man identitet?
- På vilket sätt förhåller sig identitetsskapande till omgivningen, dess normer och samhällsliga strukturer?
- Kan en människas identitet "prackas på" utifrån, till exempel när man internaliserar rasistiska idéer eller (förtryckande) föreställningar om kön och sexualitet, exempelvis om man som ung kille internaliserar en machokultur och följer dess maskulinitetsnormer? Eller är detta något annat? Vad i så fall?
- Hur gestaltas Lillebrors identitetssökande i föreställningen? Vad och vem förhåller sig Lillebror till i sitt identitetsskapande? Kom gärna med konkreta exempel från föreställningen! Hur porträtteras Lillebror sökande i relation till andra karaktärers identitetsskapande, till exempel Storebrors?
- Föreställ er att man tog bort alla normer och förväntningar som eventuella hinder eller utmaningar i människors identitetsskapande: tror ni sökandet efter identitet hade varit helt smärtfritt då, eller innebär ett sökande alltid ett visst motstånd? Går det att skapa sig själv om man inte gör det i relation till något eller någon annan? Är det till exempel möjligt att säga jag är "detta" utan att också säga jag är inte "det där"?

FÖRDJUPNING! Koppla gärna diskussionen om identitetsskapande till Barnkonventionen, till exempel artikel 2: om att alla barn har samma rättigheter och inte får diskrimineras på någon grund, artikel 6: om rätten till liv och utveckling, artikel 13: om rätten till yttrande- och informationsfrihet, samt artikel 14: om rätten till tanke-, samvets- och religionsfrihet. OBS! Sexuell läggning och könsidentitet förekommer inte som uttalade begrepp i Barnkonventionen men finns med i Barnrättskommitténs uttalande i relation till artikel 2.

Läs artiklarna, fundera och diskutera vidare: På vilka sätt förhåller sig identitetsskapande till dessa rättigheter? Vilka samband finns det till exempel mellan identitetsskapande och rätten till utveckling och yttrandefrihet? Tycker ni att Barnkonventionens rättigheter är viktiga för ett fritt identitetsskapande – varför i så fall? Finns det andra aspekter som är av betydelse för en individs identitetsskapande, vilka?

INTERVJUA: VEM ÄR DU, VEM HADE DU VARIT OCH VEM SKA DU BLI

Repetitionsbild. Fotograf: Clara Ivemyr Strömberg

Säg inget till mamma undersöker hur man skapar identitet i relation till sin historia, sin familj och sin omgivning. Lillebror, men även pjäsens andra karaktärer skapar sig själva både inom och mot strukturerna. Vad som gör att man som individ väljer att göra som man gör är inte lätt att svara på och alla livsval är sällan helt och hållet medvetna.

I denna övning får klassen, uppdelade i mindre grupper eller par, göra ett reportage eller en kortdokumentär som kretsar kring identitet och livsval. Dokumentären/reportaget kan antingen göras med hjälp av enbart ljud eller både ljud och rörlig bild.

Först ska varje grupp/par komma överens om en eller flera personer som de är intresserade av och nyfikna på, och som de kan tänka sig intervjua. Det kan vara varandra i gruppen, andra människor de känner väl eller någon de har stött på lite då och då. Det är dessa människors berättelser som ljud- eller filmdokumentären ska kretsa kring.

Be grupperna komma på ett kreativt upplägg för hur deras dokumentär/reportage ska vara. Utöver intervjuer kan man till exempel också spela in ljud och bild från omgivningen, man kanske kan be intervjupersonen dansa eller sjunga. Kanske visar hen fram något eller lagar mat under tiden ni spelar in? Kanske vill man ha en voice over som presenterar bakgrundsfakta eller liknande. Hur många personer ska intervjuas och var ska de intervjuas?

Be också grupperna formulera intervjufrågor som kretsar kring temat identitet och livsval. Frågorna får gärna utgå från och bygga vidare på grundfrågorna: Vem upplever du att du är? Hur har du blivit som du är? Om du kunde ändra något vad hade du ändrat då, och vem hade du då varit? Vem skulle du vilja vara i framtiden?

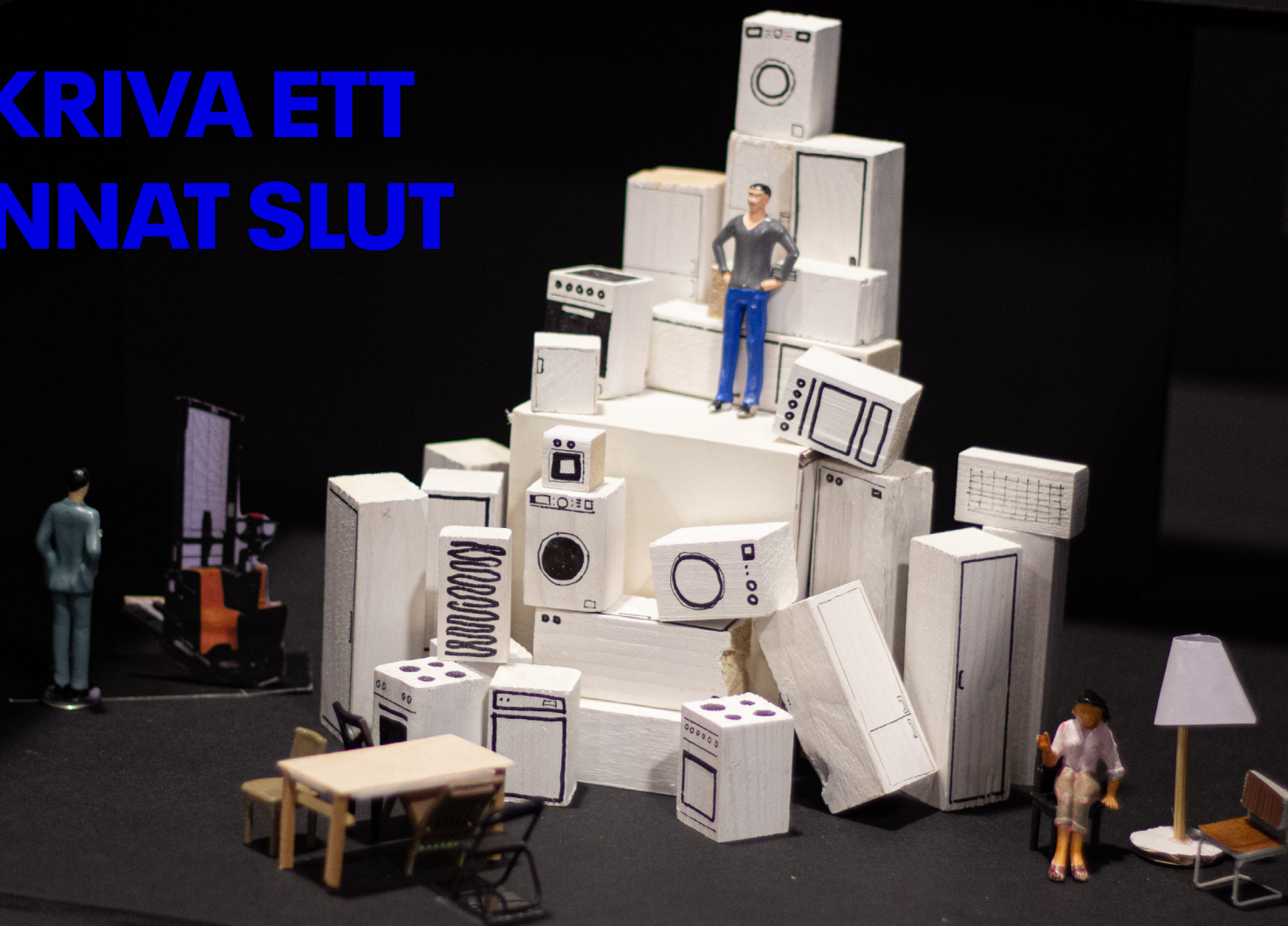
I förberedelserna är det också viktigt att fundera kring etiska aspekter såsom hur man bemöter intervjupersoner med respekt och värnar om deras integritet.

Intervjua, spela in, klipp ihop och ljudlägg. Om ni har möjlighet får projektet gärna sträcka sig över längre tid så eleverna ges tillfälle att verkligen undersöka både temat för dokumentären/reportaget samt film- och ljudmediets möjligheter och begränsningar, men ett mindre reportage går självklart också utmärkt.

När alla är klara kan ni ha premiär i klassrummet och ta del av varandras dokumentärer/reportage.

Avsluta gärna med att låta varje grupp dela med sig om sin arbetsprocess. Varför blev det som det blev? Är ni nöjda? Var det något som förvånade er under inspelningen eller klippningen?

SKRIVA ETT ANNAT SLUT

Scenografimodell. Fotograf: Clara Ivemyr Strömberg

LILLEBROR

Vänta! Tänd! Det kan inte sluta så här!

STOREBROR

Jag är ju död, folk dör!

LILLEBROR

Ja, jag fattar grejen. Men jag är så jävla trött på samma jävla historia hela tiden. Vi gör om!

STOREBROR

Alltså vad är det för Disney-fantasi ni vill köra?

LILLEBROR

Jag skiter i, yalla bror!

STOREBROR

Från vart?

LILLEBROR

Matbordet?

MAMMA/STOREBROR

Vi kör!

(Ur Säg inget till mamma)

DELA IN KLASSEN I PAR

Be paren göra en lista över ungefär fem berättelser där de minns slutet. Det kan vara från en bok, en film, en teaterföreställning, en TV-serie eller liknande. Uppmuntra dem att skriva ner stödord för att beskriva slutet. Till exempel: Vad händer? Vilken stämning råder? Vem gör vad, hur och när? Vad säger slutet om huvudpersonens identitet och livssituation? Varför minns ni just detta slut? Tycker ni det är ett bra eller dåligt slut?

Varje elev ska nu välja en av berättelserna från listan som de ska skriva om slutet på. De kan också välja att skriva om slutet på Säg inget till mamma, ifall de vill det. Man kan skriva repliker och scenanvisningar som i ett teater- eller filmmanus eller löpande text som i en roman eller novell.

Eleverna väljer själva om de vill behålla den form och genre som berättelsen har i original eller om de vill byta, men be dem gärna begrunda för sig själva varför de väljer att göra som de gör.

Uppmuntra dem fundera över följande: Vad vill jag att slutet ska berätta? Hur kan jag berätta det, med vilka repliker, handlingar och detaljer? Hur påverkar det nya slutet berättelsens karaktärer och deras identitet? Hur förhåller sig nya slutet till originalet - är det till exempel väldigt annorlunda eller rör dig sig snarare om små justeringar och detaljer? Hur märks det att det är ett slut?

Be eleverna skriva sina nya slut.

När alla är klara be eleverna gå ihop i paren igen och dela slutet med varandra.

SKAPA: EN SÅNG TILL EN NÄRSTÅENDE

Artisten Parham har skrivit musik till föreställningen. Bland annat sjunger Lillebror en låt till sin mamma. Genom sången uttrycker både Lillebror och Mamma sånt som de kanske inte förmår genom talat dialog. I den här övningen får klassen testa på att skriva egna låttexter. Texterna behöver inte bli klara eller "bra", utan låt snarare övningen fungera som ett kreativt sätt att utforska det egna och personliga skrivandet på.

Läs gärna låttexten från föreställningen (se nästa sida) och låt er inspireras av den och föreställningen ni sett.

Be varje elev komma på en person de vill rikta sig till i sin sång. Det kan vara en verklig person eller en påhittad, så länge man som låtskrivare i texten etablerar att det är en närstående, en person som jaget känner väl och som man vill säga något till. Det kan till exempel vara som en kärleksförklaring, en tröst, en utskällning.

Be varje elev välja en form att förhålla sig till. Exempelvis vers, vers, refräng, vers, refräng. Formen kan också komma allteftersom texten växer fram, men det kan vara bra att komma ihåg att just formen och hur texten är byggd upp är viktig för just låtar. Var också uppmärksam på rytmen. Hur många stavelser finns i de olika sångraderna? Rimmar det ibland? Man kan skriva på vilket språk som helst!

Man behöver inte komma på eller förhålla sig till en melodi, utan det är själva texten som är i fokus. Man kan alltså lika gärna skriva texten som en dikt eller ett brev. En eventuell tonsättning av texten kan tillkomma i ett senare skede om så önskas. Om några i klassen föredrar att skapa text simultant med att de skapar musik får de självklart gärna göra det.

SKRIV EGNA LÅTTEXTER!

Uppmuntra eleverna att pröva sig fram. Ofta måste man bara börja skriva. Sedan kan man sakta men säkert börja pilla i texten och flytta runt på meningar, radera rader, byta ut ord, osv. Ett tips är att fundera över vad man vill säga till just den här personen - och varför vill man säga just det just nu?

När ni är klara kan de som vill läsa upp sina texter.

LÅT UR SÄG INGET TILL MAMMA

MUSIK AV PARHAM

LILLEBROR

Jag vet du har gjort allt för oss mamma

Huvudvärk konstant för dig mamma

Kanske aldrig fått ett tack från oss andra men

Det är inte de är inte för sent för det än

Han var ingen bra man för dig mamma

Jobben hade ingen plats för dig mamma

Du fick ingen riktig chans av dom mamma men

Du gjorde vårt hus till ett hem, hem

Tror du har offrat för mycket

Snart har du nått till din gräns

Är det inte dags att va snäll mot dig själv...

Mamma...

Jag tror du har offrat för mycket

Snart har du nått till din gräns

Är det inte dags att va snäll

Mot dig själv...

MAMMA

Jag är så himla trött i kroppen min son

Varit svårt att hitta hoppet min son

Ända sen vi flydde bort därifrån men

Vi lyckades gå genom eld

Men jag kan inte bara låtsas min son

Har betalat vad det kosta min son

Hjärta de har blivit krossat min son men

Jag lever för er båda än...

LILLEBROR

Tror du har offrat för mycket

Snart har du nått till din gräns

Är det inte dags att va snäll mot dig själv...

Mamma...

Jag tror du har offrat för mycket

Snart har du nått till din gräns

Är det inte dags att va snäll

Mot dig själv...

DISKUTERA: ATT LEVA I SOCIAL OCH EKONOMISK UTSATTHET

Lillebror och hans familj lever på många sätt i vad man kan kalla för social och ekonomisk utsatthet: Pappan har stuckit och är frånvarande, mamman är arbetslös och kämpar dessutom med trauman i samband med migrationen till Sverige, Storebror har hoppat av skolan för att försörja familjen, men när även han blir av med jobbet involveras han i stället i kriminell verksamhet, och Lillebror har drabbats av panikångest och brottas med sin position i samhället både i relation till rasism och heterosexuella normer.

Diskutera i mindre grupper eller helklass:

- Hur gestaltas samhället i föreställningen? På vilka sätt berör föreställningen till exempel frågor om ekonomisk utsatthet, migration och könsnormer? Kom gärna med konkreta exempel från föreställningen.
- Är detta ett samhälle ni känner igen er i?
- Bröderna i *Säg inget till mamma* pratar om att de är som "apor i en bur", "dresserade djur" som ler fint mot det "vita samhället". Vad menas med detta, tror ni? Och håller ni med om att det råder en sådan obalans och uppdelning av människor i dagens Sverige, hurdå i så fall?
- Vad kan man göra för att ändra detta, enligt er, och vem har ansvar att göra det?
- Vad betyder det att ett samhälle utgår från en vithetsnorm, och vad kan det ha för konsekvenser på samhället och dess medborgare?
- Även förorten, orten, diskuteras i föreställningen. Hur beskrivs orten i pjäsen, och av vem? På vilka sätt skiljer sig karaktärernas relation till förorten?
- Vad betyder platsen man bor och växer upp på för en människa i fråga om identitet och livsvillkor?

FÖRDJUPNING!

Läs gärna boken *Blir du ledsen om jag dör?* av Nicolas Lunabba och koppla denna till ert samtal om *Säg inget till mamma* och samhällseliga normer och strukturer.

TIPS & LÄNKAR

Origo:

etjanster.stockholm.se/Origo/

Barnombudsmannen:

www.barnombudsmannen.se/

VI SOM ARBETAT MED FÖRESTÄLLNINGEN

PRODUKTION

Manus och regi: Ramtin Parvaneh
Scenografi och kostym: Erika Sjödin
Kompositör: Parham Pazooki
Koreografi: Alexandra Jovic
Ljus: Sofia Linde, Hannele Philipson
Mask: Elisa Gustafsson
Ljuddesign: Teodor Kourkoulis
Dramaturg: Mia Winge
Belysningsmästare: Hilda Ohlsson Busk
Ljudtekniker: Teodor Sydbom Kourkoulis
Scentekniker: Simon Karlsson, Björn Eriksson
Kostymtekniker: Anette Fredriksson
Kommunikationsansvarig: Fardosa Abdalla
Kommunikatör: Clara Ivemyr Strömberg
Pedagogiskt material: Signe Barfoed
Produktionsledare: Channa Lagerlöf
Teknisk samordnare: Simon Karlsson
Producent: Atoosa Farahmand
Konstnärlig ledare: Maja Salomonsson
Tf verksamhetsledare: Malin Brereton

MEDVERKANDE PÅ SCENEN

Lillebror: Derek Cespedés
Storebror, Pappa, Tommie: Yoel Escanilla
Mamma, Kurator, Lejla: Shirin Golchin Niksirat

Repetitionsbild. Fotograf: Clara Ivemyr Strömberg

